

VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

ĐINH KHÁNH LÊ

**THU HÚT ĐẦU TƯ TRỰC TIẾP NƯỚC NGOÀI
THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG
TẠI VIỆT NAM**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

HÀ NỘI - 2018

VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI

Đình Khánh Lê

**THU HÚT ĐẦU TƯ TRỰC TIẾP NƯỚC NGOÀI
THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG
TẠI VIỆT NAM**

Chuyên ngành : Quản lý kinh tế

Mã số : 9 34 04 10

LUẬN ÁN TIẾN SỸ KINH TẾ

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC:

- 1. PGS. TS. TRẦN ĐÌNH THIÊN**
- 2. TS. PHẠM VĂN CÔNG**

HÀ NỘI - 2018

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi, các số liệu nêu trong luận án là trung thực. Những kết luận khoa học của luận án chưa từng được công bố trong bất kỳ công trình khoa học nào khác.

Tác giả luận án

Đinh Khánh Lê

MỤC LỤC

PHẦN MỞ ĐẦU.....	1
CHƯƠNG 1: TỔNG QUAN CÁC NGHIÊN CỨU LIÊN QUAN ĐẾN ĐẦU TƯ TRỰC TIẾP NƯỚC NGOÀI THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG.....	8
1.1 Tổng quan các nghiên cứu đã công bố ở trong và ngoài nước về FDI và ảnh hưởng của FDI theo quan điểm phát triển bền vững.....	8
1.1.1 Tổng quan các nghiên cứu ở nước ngoài về FDI và các ảnh hưởng của FDI theo quan điểm phát triển bền vững	8
1.1.2 Tổng quan các nghiên cứu ở trong nước về FDI và các ảnh hưởng của FDI theo quan điểm phát triển bền vững	14
1.2 Những vấn đề thuộc đề tài luận án chưa được các công trình đã công bố nghiên cứu giải quyết.....	19
1.3 Những vấn đề luận án sẽ tập trung nghiên cứu giải quyết.....	20
CHƯƠNG 2: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ ĐẦU TƯ TRỰC TIẾP NƯỚC NGOÀI THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG	21
2.1 Quan niệm về thu hút FDI.....	21
2.1.1 Trên thế giới	21
2.1.2 Tại Việt Nam.....	25
2.2 Quan niệm về Phát Triển Bền Vững	27
2.2.1 Trên thế giới	27
2.2.2 Tại Việt Nam.....	32
2.3 Ảnh hưởng của FDI tới phát triển bền vững.....	35
2.3.1 Ảnh hưởng của FDI tới vấn đề môi trường.....	35
2.3.2 Ảnh hưởng của FDI tới vấn đề xã hội.....	37
2.3.3 Ảnh hưởng của FDI đến phát triển kinh tế	39
2.4 Thu hút FDI theo định hướng phát triển bền vững	41
2.4.1 Nước nhận đầu tư tự đánh giá.....	43
2.4.2 Xúc tiến đầu tư.....	47
2.4.3 Đánh giá dự án FDI.....	48

2.5 Hệ thống tiêu chí đánh giá hiệu quả đầu tư trực tiếp nước ngoài theo định hướng phát triển bền vững.....	49
2.6 Các nhóm yếu tố chủ yếu tác động đến thu hút FDI theo định hướng phát triển bền vững.....	56
2.6.1 Các yếu tố từ môi trường kinh tế vĩ mô	56
2.6.2 Các yếu tố nội tại của nước nhận đầu tư.....	59
2.6.3 Các yếu tố liên quan đến nhà đầu tư	61
2.7 Kinh nghiệm của một số quốc gia về thu hút FDI theo định hướng phát triển bền vững.....	62
2.7.1 Kinh nghiệm từ Trung Quốc	62
2.7.2 Kinh nghiệm từ Thái Lan.....	66
2.7.3 Bài học rút ra cho Việt Nam	69
CHƯƠNG 3: THỰC TRẠNG THU HÚT FDI TRÊN QUAN ĐIỂM PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG TẠI VIỆT NAM GIAI ĐOẠN 2006-2016.....	71
3.1 Khái quát thực trạng thu hút FDI của Việt Nam giai đoạn 2006-2016.....	71
3.1.1 Thực trạng công tác xúc tiến đầu tư.....	71
3.1.2 Tình hình thu hút đầu tư.....	75
3.2 Phân tích các yếu tố tác động đến thu hút FDI của Việt Nam giai đoạn 2006-2016 theo định hướng phát triển bền vững	77
3.2.1 Các yếu tố từ môi trường kinh tế vĩ mô.....	77
3.2.2 Các yếu tố nội tại của Việt Nam	84
3.2.3 Các yếu tố liên quan đến nhà đầu tư	90
3.3 Đánh giá hoạt động thu hút FDI trên quan điểm phát triển bền vững tại Việt Nam.....	92
3.3.1 Về kinh tế	92
3.3.2 Về vấn đề xã hội.....	101
3.3.3 Về môi trường	104
3.4 Nguyên nhân hạn chế thu hút FDI trên quan điểm phát triển bền vững tại Việt Nam.....	107
3.4.1 Nguyên nhân khách quan.....	107

3.4.2 Nguyên nhân chủ quan.....	111
CHƯƠNG 4: PHƯƠNG HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP THU HÚT FDI THEO ĐỊNH HƯỚNG PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG ĐẾN NĂM 2025, TẦM NHÌN 2030	114
4.1 Bối cảnh sắp tới đối với thu hút FDI.....	114
4.1.1 Cơ hội.....	114
4.1.2 Thách thức.....	118
4.2 Tiềm năng thu hút FDI.....	122
4.3 Quan điểm và định hướng thu hút FDI theo định hướng Phát triển bền vững tại Việt Nam	123
4.4 Giải pháp thu hút FDI theo định hướng Phát triển bền vững tại Việt Nam.....	126
4.4.1 Nhóm giải pháp về xác định các mục tiêu phát triển.....	126
4.4.2 Nhóm giải pháp về hoàn thiện hệ thống luật pháp.....	130
4.4.3 Nhóm giải pháp về tổ chức thực hiện	137
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ.....	145
DANH MỤC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ.....	148
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	149
PHỤ LỤC.....	157

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT

ASEAN	Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á
CNH-HĐH	Công nghiệp hóa, hiện đại hóa
FDI	Đầu tư trực tiếp nước ngoài
FTA	Hiệp định thương mại tự do
GDP	Tổng sản phẩm quốc nội
ICOR	Hiệu quả sử dụng vốn đầu tư
KCN	Khu công nghiệp
OECD	Tổ chức Hợp tác và Phát triển Kinh tế
PTBV	Phát triển bền vững
R&D	Nghiên cứu và phát triển
R&D	Nghiên cứu và phát triển
SMEs	Doanh nghiệp vừa và nhỏ
TNCs	Công ty xuyên quốc gia
XTĐT	Xúc tiến đầu tư

DANH MỤC BẢNG

Bảng 2.1 Các mục tiêu phát triển bền vững của Liên Hợp Quốc	27
Bảng 2.2 Lựa chọn các mục tiêu phát triển ưu tiên cho các dự án FDI.....	44
Bảng 2.3 Một số ưu đãi đầu tư trong và ngoài KCN tại Thái Lan.....	68
Bảng 3.1 Động cơ đầu tư FDI vào Việt Nam của Hàn Quốc theo số lượng phê duyệt.....	74
Bảng 3.2 Một số chỉ tiêu về thu hút vốn FDI giai đoạn 2005-2014 của Việt Nam	76
Bảng 3.3 Cơ cấu đầu tư xã hội theo nguồn vốn giai đoạn 2005-2015.....	76
Bảng 3.4 Các quy định hậu đăng ký đối với doanh nghiệp FDI.....	82
Bảng 3.5 Năng suất lao động của Việt Nam so với các nước ASEAN-6.....	87
Bảng 3.6 Tốc độ tăng NSLĐ phân theo thành phần kinh tế	95
Bảng 3.7 Đầu tư trực tiếp nước ngoài tại Việt Nam theo ngành	96
Bảng 4.1 Các yếu tố của môi trường kinh doanh tại Việt Nam.....	116

DANH MỤC HỘP

Hộp 2.1 Quan điểm Đầu tư nước ngoài theo Nghị quyết 103/NQ-CP của Chính phủ	26
Hộp 3.1 FDI từ Trung Quốc và những hạn chế	99
Hộp 3.2 Thảm họa môi trường do Formosa gây ra.....	106

DANH MỤC HÌNH

Hình 1.1 Khung phân tích của đề tài Luận án.....	5
Hình 2.1 Các mục tiêu Phát triển bền vững	29
Hình 2.2 Quy trình thu hút FDI theo định hướng PTBV	43
Hình 2.3 Vốn FDI vào Trung Quốc năm 2014	63
Hình 3.1 Tốc độ tăng NSLĐ và GDP 1990-2017	85
Hình 3.2 Đóng góp của tăng năng suất trong tăng trưởng kinh tế.....	86
Hình 3.3 Tỷ trọng GDP theo thành phần kinh tế, 2011-2016.....	93
Hình 3.4 Tỷ lệ FDI trong tổng vốn đầu tư toàn xã hội	93
Hình 3.5 Tỷ trọng của khu vực FDI và khu vực trong nước trong xuất nhập khẩu (%)	94
Hình 3.6 Tỷ trọng thu hút Đầu tư trực tiếp nước ngoài theo địa phương tại Việt Nam (Tính đến 12/2017).....	98
Hình 3.7 Lao động từ 15 tuổi trở lên làm việc hàng năm tại khu vực có vốn đầu tư nước ngoài (2000-2015).....	102
Hình 3.8 Lao động từ 15 tuổi trở lên phân theo thành phần kinh tế.....	103
Hình 3.9 Đình công phân theo loại hình doanh nghiệp từ 1989 - 2013.....	104

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài nghiên cứu

Thu hút đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI) đã và đang trở thành xu thế của hầu hết các nước, trong bối cảnh hội nhập quốc tế ngày nay. Những thành quả mà FDI mang lại cho quá trình phát triển kinh tế - xã hội của các nước, đặc biệt là các nước đang phát triển là to lớn và không thể phủ nhận. Hơn 30 năm trôi qua kể từ khi Việt Nam tiến hành đổi mới kinh tế vào năm 1986, nền kinh tế Việt Nam chuyển hướng theo kinh tế thị trường, mở cửa kinh tế thu hút các nhà đầu tư nước ngoài và đã thu được những thành tựu đáng kể. Sự xuất hiện của đầu tư trực tiếp nước ngoài với ảnh hưởng lan tỏa đã đưa lại những lợi ích to lớn đó là thúc đẩy tăng trưởng kinh tế, nâng cao hiệu quả sử dụng các nguồn lực đầu tư trong nước, đóng góp nguồn thu ngân sách; thúc đẩy chuyển dịch cơ cấu kinh tế theo hướng CNH-HĐH. Một lợi ích khác đó là các dự án FDI tạo ra nhiều việc làm và nguồn nhân lực có chất lượng hơn, cải thiện đời sống người dân. Dòng vốn FDI vào Việt Nam đồng thời là kênh chuyển giao công nghệ quan trọng, góp phần nâng cao trình độ công nghệ của nền kinh tế. Ảnh hưởng lan tỏa của dòng vốn FDI vào Việt Nam có tác động nâng cao năng lực cạnh tranh ở cả ba cấp độ quốc gia, doanh nghiệp và sản phẩm, đồng thời nâng cao năng lực quản lý kinh tế, quản trị doanh nghiệp, tạo áp lực thúc đẩy cải thiện môi trường kinh doanh.

Những năm gần đây, vấn đề phát triển bền vững đang trở thành xu hướng tất yếu, một trào lưu không thể đảo ngược trong mọi lĩnh vực hoạt động, trong đó có cả hoạt động thu hút FDI. Ở nhiều nước đang phát triển trong đó có Việt Nam, hoạt động thu hút FDI đã mang lại những kết quả tích cực. Tuy nhiên, đi cùng với đó là các hệ lụy không nhỏ, đặc biệt là các hệ lụy về xã hội và môi trường thể hiện việc thu hút FDI vào Việt Nam thời gian qua chưa thật sự theo hướng phát triển bền vững. Bên cạnh những thành quả tích cực mà vốn FDI mang lại, quá trình thu hút FDI cũng đã bộc lộ ra nhiều hạn chế, tồn tại như: Vốn vẫn đổ nhiều vào lĩnh vực thâm dụng lao động, ô nhiễm môi trường, công nghệ của doanh nghiệp FDI là công nghệ trung bình chiếm tỷ